
Ústav anglického jazyka a didaktiky

V Praze dne 10. 9. 2015

Oponentský posudek diplomové práce Silvie Mitlenerové:

„Phrasal compounds in fiction and their translation into Czech“

Práce Silvie Mitlenerové se zaměřuje na české překladové protějšky anglických citátových kompozit v premodifikaci.

V teoretické části autorka shromáždila výběr ze sekundární literatury pojednávající o kompozitech a především o citátových kompozitech v češtině i angličtině, zabývá se ale také translatologickou teorií ve vztahu k ekvivalenci a obecně produktivitou.

V metodologické části práce autorka představuje svůj zdroj dat, paralelní korpus Intercorp v. 7, a navrhuje postup jeho vytěžování i následné analýzy dat.

Analýzu pak popisuje ve výzkumné části práce, přičemž pojednává postupně o jednotlivých kategoriích citátových kompozit, které si sama stanovuje, s ohledem na překladatelská řešení, jejich frekvenci a u jednotlivých vybraných příkladů i vhodnost těchto řešení.

V závěru práce znovu shrnuje výsledky kvantitativní analýzy a důraz klade především na překlady zvláště kreativní na jedné straně a překladatelské chyby na straně druhé, navrhuje možnosti dalšího výzkumu v této oblasti a práci zakončuje zamyšlením o překladu.

Téma práce je zvolené zajímavě, citátová kompozita ve své strukturní cizosti jistě opravňují očekávání překladatelské kreativity nebo alespoň netriviálních, od angličtiny strukturně odlišných řešení. Přestože autorka charakterizuje svou práci jako „corpus-driven“ a nemá tedy žádné apriorní hypotézy, práci by zřejmě prospělo, kdyby o cílech svého výzkumu měla (a v úvodu práce předložila) přeci jen jasnější představu. Pokud ne při samotném počátku výzkumu, tak alespoň během psaní samotné práce.

Již teoretická část působí určitou nejistotou záměru: začíná možná až příliš zeširoka pojednáním o kompozitech obecně a v nejdůležitější části věnované citátovým kompozitům do značné míry pouze klade citáty ze sekundární literatury za sebe, ke kýžené syntéze zásadní pro následnou výzkumnou část ale přímo nedochází. Další oddíly teoretické části pak již poukazují na trochu obtížné rozkročení práce mezi lingvistikou a translatologií, protože autorka po teorii kompozit uvádí oddíl věnující se translatologii a po něm ne příliš relevantní oddíl o produktivitě. Autorce je však třeba přiznat, že zvládla zpracovat skutečně široký okruh sekundární literatury, byť by možná užší, ale cílenější výběr práci spíše prospěl.

Metodologie excerptce je poměrně jednoduchá, autorka hledá všechny výrazy obsahující alespoň dvě pomlčky, ze kterých pak ručně vyřazuje ty výrazy, které za citátová kompozita nepovažuje (být vzhledem k absenci jasné definice citátového kompozita není zcela evidentní jak). Autorka konstatuje, že počet takto excerptovaných výsledků je vysoký (téměř tři tisíce) a rozhoduje se blíže zabývat pouze kompozity ve funkci anglického premodifikátoru. Zde je třeba podotknout, že ač autorka zmiňuje přesah své formální

Ústav anglického jazyka a didaktiky

excerpce i mimo citátová kompozita, nezmiňuje, že nutně o nějaká citátová kompozita tímto postupem také přichází (ne všechna citátová kompozita nutně obsahují pomlčky). Jelikož i počet kompozit ve funkci premodifikátoru je pro diplomovou práci příliš vysoký, vybírá si autorka k další analýze logicky náhodný vzorek. Na konci metodologické kapitoly pak autorka uvádí kategorie, podle kterých bude kompozita dále analyzovat, seznam je ale neúplný a zbytek kategorií si autorka nechává až na část analytickou, neb se pro jejich zavedení rozhodla až během analýzy. Tento způsob popisu je sice upřímný a napínavý, doporučil bych ale uvést seznam kategorií rovnou v úplnosti a to až v analytické části, kam svou povahou spíše patří.

Úplný seznam kategorií uvedený na začátku analytické části je problematický z několika důvodů. Jednak je výrazně nekoherentní: kategorie jsou odvozeny např. od 1. formy („expressions ending in English with *-old*“) a 2. významu („translations of units, numbers, percentage etc.“) anglického kompozita, 3. míry jeho lexikalizace, dále 4. syntaktické kategorie, 5. morfologie, 6. slovtvorné výstavby a 7. formy českého protějšku. Navíc není vždy zcela explicitně na začátku řečeno, zda se kategorie odvíjí od vlastností anglického originálu kompozita, či od českého protějšku (byť to lze nakonec dle příkladů odvodit). Vzhledem k takto disparátní kategorizaci je navíc teoreticky možné některé příklady klasifikovat do více kategorií, byť součet příkladů nakonec dává 100% a tedy předpokládá kategorie zcela diskrétní. I jen teoreticky tomu však zjevně není (postmodifikace může být realizována vedlejší větou, kategorie lexikalizovaných výrazů je definována dle anglického kompozita, ale u překrývající se kategorie jednoslovných výrazů se připouští i kritérium české lexikalizace atp.). Především ale není vůbec jasné, proč vznikla právě takováto kategorizace. Rozumím tomu, že část kategorií může vzniknout až při samotné analýze, vždy by ale měla být zřejmá a teoreticky srozumitelná motivace k jejich tvorbě.

Analýza jednotlivých kategorií sestává jak z komentáře k dané kategorii obecně (z části kvantitativního), tak z převážně translatického výkladu o některých vybraných příkladech. Obojí výrazně kolísá od kategorií ke kategoriím a je mi patrné, že některé z kategorií neměly být buď zahrnuty vůbec, nebo nemusely být dále analyzovány. Jde především o první dvě výše zmíněné kategorie – např. zjištění, že v některých překladech se míry a jednotky převádějí z anglických na české a v jiných nikoliv (včetně kvantifikace fenoménu), je pro téma práce opravdu irelevantní. Autorce nelze upřít, že díky zvolené metodě a tématu narazila na řadu translaticky zajímavých řešení, která také komentuje. Podobně také pěkně ilustruje, že někteří překladatelé se s problémem převodu formálně velmi odlišné struktury vyrovnávají nanejvýš svévolně (překlady omisí, dezinterpretace atp.). Někdy ale autorka překladatelům křivdí, např. u příkladu #14 skutečně *anchor* znamená televizní moderátorku/y. Autorce bych v této souvislosti především vytkl, že se nedostatečně seznámila s korpusovým nástrojem KonText, který (jak je obvyklé) umožňuje rozšíření zobrazeného kontextu, z něhož by byl význam patrný – při značném zaměření na translatickou stránku věci to pokládám za nezanedbatelný problém. Podobně *pepper-and-salt* bych neopravoval z *šedě kropenatých* na *hnědošedé*, naopak bych se v tomto kontextu zamyslel na běžným českým ekvivalentem *pepř a sůl*. V jiných případech naopak

Ústav anglického jazyka a didaktiky

autorka překvapuje tím, že příklady dále neanalyzuje s poukazem na jejich irelevantnost. Třeba překlad anglické *Kill-O-Zap pistol* jako *vraždomatické pistole* mi přijde nejen kreativní, ale ze slovotvorně-translatologického pohledu i zajímavý.

Závěr práce nejprve snad trochu zbytečně shrnuje postup analýzy a dále konstatuje, že trend formálního přebírání anglických citátových kompozit (i s pomlčkami) ještě nenastal (což považuji za hlavní relevantní kvantitativní výsledek práce). Poté shrnuje hodnocení obzvláště kreativních a naopak špatných překladů. Závěrečné obecné zamyšlení v kapitole *Final Comments* nepovažuji z hlediska práce za zvláště relevantní.

Problém celkového nejasného vyznění práce zřejmě spočívá především v pokusu skloubit deklarovaný „corpus-driven“ přístup se subjektivní translatologickou analýzou (což je problém do jisté míry objektivní), ale i v nedotaženosti jak prvotní definice a kategorizace kompozit, tak pak v ne zcela jasně vytýčené a nekonzistentní analýze příkladů (což již jde na vrub pouze autorce).

Jazykově je práce na přijatelné úrovni, byť autorka často formuluje krkolomně a měla by si dát více záležet na jednotném stylu práce, čtenáři by to pomohlo lépe práci porozumět. Narážím např. na časté přechody z trpného do činného rodu uprostřed věty, vysoce subjektivní pasáže esejistické povahy atp. Poměrně časté jsou také záměny/zmatení pojmů: *proceedings* místo *processing* (str. 9), *word classes* místo *words* (str. 17), *improper* místo *irrelevant* (str. 28), *formations* místo *forms/constructions* (str. 29), *real* místo *reality* (str. 46), *inference* místo *interference* (str. 52), *critics* místo *criticism* (str. 54), *controversion* místo *controversy* (str. 55) atp. Autorka také příliš šetří v užití členů.

Autorka nicméně prokázala, že dokáže pojmout úctyhodný objem sekundární literatury, používat korpusové nástroje a analyticky zpracovat poměrně rozsáhlý materiál.

Práce tak zcela splňuje požadavky kladené na diplomové práce, a proto ji doporučuji k obhajobě s navrženým hodnocením: dobře až velmi dobře.

Mgr. Ondřej Tichý, Ph.D.
Ústav anglického jazyka a didaktiky